

Overeenkomst met de naamlooze vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang” te Amsterdam, betreffende den aankoop van een deel van het eiland Wè, enz.

(238. 3.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Ontwikkeling van Sabang.

Op het in 1877 door ons in bezit genomen eiland Wè, het grootste der benoorden Groot Atjeh, gelegen eilanden, werd in 1884 aan de Balohan- of Zuidbaai van Regeeringswege een klein steenkolendepot gevestigd, onder toezicht staande van het hoofd van Balohan, TOEKOE NJA DAED. De Balohanbaai, die dicht bij de kust een diepte van 30 vadem heeft, welke spoedig naar het midden toeneemt tot 80 vadem, is door die groote diepte intusschen weinig geschikt om er te ankeren of om er corps-morts te leggen, waarom dan ook de firma DE LANGE EN C^o, die handelende voor de Atjeh Associatie (eene combinatie van genoemde firma met de Faktory der Nederlandsche Handelsmaatschappij) in 1887 het voornemen opvatte om op het eiland Wè eene onderneming voor lossen en innemen van kolen te vestigen, haar oog op de Sabangbaai richtte, waar haar bij Gouvernements besluit van 15 Februari 1890 n°. 32 een stuk grond in eigendom werd afgestaan, terwijl de Indische Regeering zich tevens bereid verklaarde om haar voor den tijd van 30 jaren, gerekend van af het tijdstip, waarop aan hare plannen een begin van uitvoering zou zijn gegeven, voorrang te verleenen voor den afstand in opstal gedurende 30 jaren van de geheele kuststrook van 50 M. langs de N. en O. kust van de baai (op de kaart de strook van af perceel 210 t m perceel 74).

In December 1892 werd door de Indische regeering met de firma DE LANGE EN C^o. eene overeenkomst gesloten, voor de levering van steenkolen ten behoeve van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië in Atjeh, van 1 Juli 1894 af t/m ultimo December 1902, bij welke overeenkomst de firma zich in hare voormelde hoedanigheid o. a. verbond om de noodige steenkolenpakhuisen, steigers, enz. te bouwen. Hoofdzakelijk ten doel hebbende de levering aan oorlogs- en andere gouvernementsschepen van Ombilinkolen en Cardiffkolen (de eerste tegen een vast beheerloon) voorzag de overeenkomst nochtans tevens in den verkoop van Gouvernements Ombilinkolen aan particulieren.

In 1898 werd het Gouvernements-3000-Tons-dok van Soerabaja naar Sabang overgebracht, en aldaar, volgens een met de Regeering gesloten overeenkomst, in exploitatie gebracht door de op 25 November 1898 te Batavia met een kapitaal van f500 000 opgerichte naamlooze vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang”, die op 1 Januari 1899 haren werkkring aanving en waaraan door de vroegere rechthebbenden de geheele haven-exploitatie te Sabang, met al hunne aldaar aanwezige eigendommen, rechten en verplichtingen was overgedragen. In verband met deze dokexploitatie werd toen door de exploitante een goed ingericht reparatie-atelier te Sabang tot stand gebracht.

Aanleiding tot al deze overeenkomsten was in de eerste plaats de wensch der Regeering om de vele toen in de wateren van Atjeh aanwezige schepen der marine zooveel mogelijk in Atjeh zelf te doen dokken en repareren, ook ten einde de hooge kosten te ontgaan, die aan het dokken en repareren verbonden waren, ook in verband met het heen en weer varen der schepen, waardoor zij nog bovendien te lang aan de scheepsmacht onttrokken werden.

Was tot 1899 de exploitatie beperkt gebleven tot de bloote uitvoering der Gouvernements-contracten voor de steenkolen- en waterlevering en de dokexploitatie, in dat jaar werd voor het eerst, om ook de particuliere scheepvaart naar Sabang te trekken, met den geregelden aanvoer begonnen van Bengaalsche kolen, die hoewel van mindere kwaliteit dan de Ombilinkolen, tegen

belangrijk lageren prijs dan deze laatsten aan de scheepvaart aangeboden konden worden, daar met Ombilin- en Cardiffkolen alléén niet tegen Singapore en Colombo te concurreeren viel.

Een jaar later werd Sabang, door opnemng in de contractueele diensten 1 en 2 der Koninklijke Paketvaartmaatschappij, in geregelde verbinding gebracht met Java en de Straitshavens en in 1901 werd door de Nederlandsche Handelsmaatschappij het besluit genomen om, door aan de Vennootschap de middelen te verschaffen voor eene belangrijke uitbreiding der haveninrichtingen, een krachtige stap te doen om van Sabang een internationaal kolenstation te maken en eene geschikte overscheephaven voor in- en export van goederen voor en van Sumatra's Noord- en Oostkust.

In de eerste plaats was daarvoor noodig verbinding en vergrooting van de twee aanwezige kolensteigers en aanbouw van afzonderlijke steigers zoowel voor het dok- en reparatiebedrijf als voor het overscheppen van goederen, een en ander, met de bestaande twee kolensteigers van elk 75 Meter en den recheesteiger voor kleine kuststoomers, een totale steigerlengte biedende van ongeveer 500 M., welke later nog, door toevoeging van ongeveer 100 meter kolensteiger, tot omstreeks 600 meter werd vergroot.

Voorts werd besloten tot vergrooting van de opslagruimte voor steenkolen door vermeerdering van het aantal kolenloodsen van 3 tot 11 met een totale bergruimte van 33 000 tons (sedert door aanbouw van 4 loodsen nog tot 45 000 tons vergroot), tot aanbouw van twee ruime goederenpakhuisen aan den handelssteiger van ongeveer 1200 M² oppervlakte elk, tot aanschaffing van twee kolerlichters, tot uitbreiding en vergrooting van de capaciteit van de waterleiding, totaanschaffing van verdere corps-morts en in verband met een en ander tot aanbouw van verdere woningen, uitbreiding van het koelie-kampement, aanbouw van een hospitaal, enz. Al deze uitbreidingswerken, behalve de hooger genoemde 100 Meter steiger en de verdere kolenloodsen, kwamen in 1903 gereed.

Het aandoen van Sabang door de mailbooten der Stoomvaartmaatschappij „Nederland”, waartoe de wetgever in 1903 zijne medewerking verleende, leidde tot nieuwe uitbreidingen, noodig om aan de eischen van het passagiers- en goederenverkeer te kunnen voldoen. De bouw van een hotel werd ondernomen, aan vermeerdering van de pakhuisruimte, ook aan den kolensteiger, werd de hand geslagen en een stoomschip, voldoende krachtig en zeewaardig om ook gedurende den Westmousson een dagelijkschen veerdienst tusschen Sabang en Oleh-leh in stand te houden en om bovendien zware zeelichters te sleepen, werd in de vaart gebracht, ten einde eene gemakkelijke communicatie met den vasten wal van Sumatra en wel in hoofdzaak met het eindpunt van de Atjehstoomtram te Oleh-leh, te verzekeren. Daarmede ging uitbouw van den steiger der Atjeh-Associatie te Oleh-leh gepaard, terwijl om in het algemeen verbetering in het vervoer van en naar de reeden van Oleh-leh, en Lho-Seumawé te brengen, het prauwenvaar met pakhuisen in eerstgenoemde plaats door eene door de Sabangmaatschappij gevormde naamlooze vennootschap, de „Atjeh Transport-Maatschappij”, werd overgenomen en tot inrichting van eene gelijksoortige onderneming te Lho Seumawé besloten werd. Eindelijk werd nog door de aanschaffing van electriche los- en laadinrichtingen van groot vermogen, die eene aanzienlijke besparing geven èn met betrekking tot den duur èn met betrekking tot de kosten van lossing en lading van kolen en goederen, een zeer gewichtige stap gedaan om Sabang tot een der best uitgeruste havens van het Oosten te maken.

De uitkomsten van het bedrijf hebben dan ook in de laatste jaren ten volle aan de verwachtingen beantwoordt. Terwijl Sabang in 1902 159maal door Gouvernementsschepen werd aangedaan en door 192 particuliere bodems⁵ en vreemde oorlogschepen, waren deze cijfers in 1905: 137 en 643; in 1906: 94 en 716 en in 1907: 102 en 790. De afleveringen van steenkolen zijn van 23 122 ton in 1902 gestegen tot 130 242 ton in 1906 en 163 180 ton in 1907, terwijl de hoeveelheden goederen, die na het tot stand komen der mailverbinding, na aanvoer uit of met bestemming naar Europa, te Sabang overgescheept werden, bedroegen:

	Tabak. (pakken.)	Andere lading (Ton of M ³ .)
in 1905	87 000	22 000
„ 1906	90 000	31 000
„ 1907	100 000	40 000

Overeenkomst met de naamlooze vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang” te Amsterdam, betreffende den aankoop van een deel van het eiland Wè, enz.

En in overeenstemming met dien voortuitgang heeft de onderneming, wier winst- en verliesrekening in 1902 nog met een verlies van f 71 000 sloot, dat in 1903 werd ingehaald, over de volgende jaren zoo bevredigende uitkomsten opgeleverd, dat na ruime afschrijvingen kon worden uitgekeerd:

over 1904 6 pet. over f 1 500 000 aandeelen B en 7 pet. over f 500 000 aandeelen A;

over 1905 6 pet. over f 1 500 000 aandeelen B en 7 pet. over f 500 000 aandeelen A;

over 1906 6½ pet. over f 1 500 000 aandeelen B en 8 pet. over f 500 000 aandeelen A;

over 1907 7 pet. over f 2 000 000 aandeelen B en 9 pet. over f 500 000 aandeelen A.

Aanleiding tot de overeenkomst.

De aanzienlijke kapitalen, die voor het tot stand brengen der inrichtingen, waarvan hiervóór sprake is, werden gevorderd, zijn achtereenvolgens verstrekt door de Nederlandsche Handelmaatschappij, die mitsdien in het bezit is van nagenoeg het geheele kapitaal van de te Amsterdam gevestigde Naamlooze Vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang”, waaraan in 1905 de rechten en verplichtingen werden overgedragen van de hooger genoemde te Batavia gevestigde gelijknamige vennootschap. De statuten der eerstgemelde vennootschap zijn te vinden in de *Nederlandsche Staatscourant* van 5 September 1905 n. 207; eene onlangs tot stand gekomen wijziging daarvan in die van 6 November 1908 n. 261. Haar maatschappelijk kapitaal bedraagt f 3 000 000, waarvan tot dusver f 2 500 000 is uitgegeven.

De Nederlandsche Handelmaatschappij nu vestigde er voor eenigen tijd de aandacht van de Regeering op, dat zij, nu de onderneming geacht mag worden op eigen beenen te kunnen staan, het oogmerk gekomen achtte om zich van haar belang daarbij te ontdoen, doch dat zij, met het oog op de nationale belangen die bij de exploitatie van de haven van Sabang betrokken zijn, daartoe niet wilde overgaan zonder zich vergewist te hebben, of de Regeering wellicht eene optie begeerde op zoodanig gedeelte van het aandeelenkapitaal, als noodig zou zijn om haar een overwegenden invloed op den gang van zaken in de haven van Sabang te verzekeren.

Het is niet te ontkennen dat aan den tegenwoordigen toestand zekere bezwaren verbonden zijn, die zich niet doen gevoelen zoolang de aandeelen der hooger genoemde vennootschap zich in handen van de Nederlandsche Handelmaatschappij bevinden en de leiding der zaken bij haar tegenwoordig bestuur berust, maar die sterk op den voorgrond zouden kunnen treden, wanneer een aanzienlijk deel der aandeelen in handen kwam van personen of lichamen, die doeleinden beoogden, met onze nationale belangen in strijd. Wèl bevatten de statuten der vennootschap in art. 10 de bepaling, dat de directeur en de commissarissen Nederlanders moeten zijn, maar art. 27 maakt wijziging der statuten zeer gemakkelijk.

Is er dus wel reden om eene zich voordoende gelegenheid, om een verstrekkenden en afdoenden invloed in de exploitatie van de haven op Poeloe Wè te verkrijgen, niet ongebruikt te laten voorbijgaan, het denkbeeld, om tot dit doel de meerderheid van de aandeelen in handen van het Gouvernement te brengen, had voor de Regeering weinig aantrekkelijks. Eene onderneming als deze komt allicht in de noodzakelijkheid om haar kapitaal te vergrooten en het Gouvernement zou dan voor de keus komen te staan om of die vergrooing, allicht tegen zijn belang als deelhebber, tegen te houden, of aan bewarende voorwaarden te binden, of ook van het nieuwe kapitaal weder de grootste helft te verstrekken.

De overtuiging echter dat overwegenden invloed op den gang van zaken in Sabang noodig is, dat die behoefte grooter nog wordt als niet langer de Nederlandsche Handelmaatschappij de eenige of zoo goed als eenige houder van het kapitaal der vennootschap is, dat onder de statuten der vennootschap, zooals zij nu luiden, die invloed niet te verkrijgen is, heeft naar een ander middel doen zoeken om in deze tot een bevredigenden staat van zaken te komen. Het komt in hoofdzaak hierop neder, dat alles wat aan de Sabang-baai door de vennootschap tot stand is gebracht, doch waarvan het tot stand brengen in den regel de taak van de overheid is (haventerreinen, kaaimuren, steigers, pakhuisen enz.), door het Gouvernement worde aangekocht en daarna, naar het voorbeeld van de bij de wet van 12 November

1890 (*Staatsblad* n. 169) goedgekeurde overeenkomst betreffende de oprichting van een reparatiewerf met dokgelegenheid te Tandjong Priok, aan de vennootschap in erfpacht worde gegeven, onder bepalingen die den invloed van het Gouvernement op den gang van zaken verzekeren en gelegenheid geven om in te grijpen, als de omstandigheden het noodzakelijk maken, terwijl een door den erfpachter te betalen canon en een aandeel in de winst der onderneming, in de rente en aflossing van het kapitaal moet voorzien, dat, in den aanvang en later, door het Gouvernement in de haven-inrichtingen wordt vastgelegd.

Op dit denkbeeld berust de overeenkomst die bij het wetsontwerp ter goedkeuring wordt aangeboden.

Toelichting van de artikelen der overeenkomst.

Art. 1. De in dit artikel genoemde sommen vertegenwoordigen de boekwaarde op ultimo 1907 van de door de Naamlooze Vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang”, grootendeels door aanplemping, verkregen terreinen en van de door haar tot stand gebrachte thans van haar over te nemen gebouwen en inrichtingen, verhoogd met een evenredig deel der algemeene onkosten. Zij zijn in de boeken der vennootschap geverifieerd door den heer W. C. GELTON, lid 1ste klasse van het Nederlandsch Instituut van Accountants, en door hem accoord bevonden.

Het tweede lid vindt zijn grond in de overweging dat, aangezien de vennootschap geen afstand kan doen van de hier bedoelde strook gronds, die den toegang vormt tusschen de haar in eigendom toebehoorende perceelen nos. 210 en 71, op andere wijze dan door eigendomsovergang het bezwaar gekeerd moet worden, dat uit dezen toestand zou kunnen voortvloeien, indien het Gouvernement de betrekkingen met de vennootschap, als exploitante van de haven, na het eindigen van de erfpacht door tijdsverloop of andere oorzaken (men zie art. 9 en 10) niet zou willen voortzetten. Immers de bedoelde strook sluit een deel van het erfpachtsterrein af van den daarachter liggenden domeingrond.

Aan het slot van punt a van het 1ste lid is een uitzondering gemaakt op de bepaling in het 3de lid van dit artikel, nopens de verrekening van de kosten der uitbreiding of vermeerdering van hetgeen de overeenkomst beoogt te doen koopen, tusschen den in Januari 1908 en het tijdstip van overdracht van het gekochte aan den lande. De werken toch waarvan in dit 3de lid sprake is, zullen waarschijnlijk niet vóór de overdracht voltooid zijn en het bepalen van het juiste bedrag, dat er tot den dag van overdracht aan verwerkt is, zou noodeloos omslag te weeg brengen, daar de vennootschap met betaling na de voltooiing der werken tevreden is.

Art. 2. Poeloe Kelah is een aan den ingang van de Sabangbaai gelegen eilandje, waarop zich een vuurtoren bevindt en de vennootschap eenige gronden in recht van opstal bezit.

Art. 3. Voor den duur van het erfpachtsrecht is in het 4de lid een termijn van omstreeks vijftig jaren aangenomen, met dien verstande dat het op den laatsten December van het jaar 1958 eindigen zal.

Art. 5. Terwijl de vennootschap van de bedrijfsvrijheid, die de tegenwoordige toestand haar verzekert, zoo min mogelijk afstand wil doen, wenscht de Regeering van hare zijde haar toch geenszins geheel de vrije hand te laten, voor zoover het geldt uitbreidingswerken tot stand te brengen, welke als behorende tot die waarin de overheid heeft te voorzien, voor rekening van het Gouvernement komen. Naar de meening van de Regeering is deze kloof, door het samenstel van bepalingen van art. 5 der overeenkomst, op bevredigende wijze overbrugd. De erfpachtster zal op of aan het erfpachtsterrein alle nieuwe werken en uitbreidingswerken kunnen tot stand brengen die de ontwikkeling van haar bedrijf vordert. Het Gouvernement is in beginsel gehouden om de kosten van vermeerdering, verbetering en uitbreiding van datgene, waarin het krachtens zijne roeping als overheid heeft te voorzien (van de gebouwen en inrichtingen echter alleen de uitbreidingskosten) aan de erfpachtster terug te betalen en houdt daarvoor jaarlijks eene som van f 40 000 beschikbaar. Indien de Gouverneur-Generaal echter van oordeel is, dat hetgeen de erfpachtster krachtens hare bevoegdheid tot stand bracht, niet door het belang van handel of scheepvaart gevorderd werd of dat de kosten te hoog zijn, dan kan hij de beslissing van scheidslieden inroepen. Stellen zij de Regeering in het gelijk, dan blijven de werken tot aan het einde van de erfpacht ten laste van de erfpachtster, hetgeen mede het geval zal zijn, met

Overeenkomst met de naamlooze vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang” te Amsterdam, betreffende den aankoop van een deel van het eiland Wé, enz

werken, waarvoor de wetgevende macht de gelden, tot vergoeding van de kosten vereischt, weigeren mocht. Alleen moet de Regeering bij het eindigen van de erfpacht ook deze werken, doch dan voor de geschatte waarde (buiten bedrijf), overnemen, in verband met welke consequentie overeengekomen is, dat gedurende de laatste tien jaren, aan het einde van den erfpachts-termijn voorafgaande, geen werken meer zonder voorafgaande goedkeuring van den Gouverneur-Generaal zullen mogen worden tot stand gebracht. Eindelijk is, omgekeerd, aan de Regeering de bevoegdheid voorbehouden om werken, die zij in het belang van handel en scheepvaart acht, maar die de erfpachtster niet noodig oordeelt, op of nabij het erfpachtsterrein te doen uitvoeren en zoo noodig zelf te exploiteeren of door anderen te doen exploiteeren, zoo de erfpachtster daartoe ongenegen blijft.

De beperking die het tweede lid van het artikel verder nog bevat ten opzichte van het maken van dokken, strekt om te beletten, dat, tegen den wensch van de regeering, aan de reparatie-inrichtingen eene om redenen van staatkundig belang allicht ongewenschte uitbreiding worde gegeven.

Het tiende lid van het artikel waarborgt aan de erfpachtster, voor den duur van het erfpachtsrecht, de exploitatie der haar toebehoorende waterleidingen, daar de mogelijkheid van exploitatie afhankelijk is van het behoud van het recht om hare leidingen te hebben in den gouvernementgrond, die de bronnen van het erfpachtsterrein scheidt.

Art. 6. De Regeering zal, in den vorm van pacht, jaarlijks ontvangen $3\frac{1}{4}$ pct. van het bedrag, dat zij voor den aankoop van hetgeen ingevolge de overeenkomst aan haar in eigendom zal overgaan betalen zal en dezelfde rente wordt haar ook verzekerd van de uitgaven die zij voor nieuwe werken en uitbreidingswerken zal hebben te doen. Daarnaast echter wordt door de overeenkomst aan de Regeering een aandeel in de winst der vennootschap, dat grooter wordt naarmate de winst stijgt, verzekerd.

Art. 8. Dat Sabang met voordeel wordt geëxploiteerd, hangt nauw samen met de omstandigheid dat aldaar noch rechten worden geheven, noch lasten aan de scheepvaart worden opgelegd. Wat elders aan havengeld, loodsgeld enz. door de schepen betaald moet worden, is hier in den prijs der kolen begrepen. Hieruit volgt echter dat wanneer zich te eenigertijd omstandigheden mochten voordoen, die de Regeering nopen om het karakter van vrijhaven, dat Sabang thans bezit, op te heffen of aldaar lasten aan de scheepvaart op te leggen, de vennootschap genoopt zou kunnen worden om, wil zij de concurrentie met de Straits-havens volhouden, in het eene geval zich opofferingen te getroosten om der scheepvaart nieuwe voordeelen te verschaffen, in het andere hare kolenprijzen met een aan de nieuwe lasten geëvenredigd bedrag te verminderen. De vraag ontstaat dan echter, of het bedrijf ook dan nog loonend zal zijn en daarover valt vooreerst niets te zeggen. Daarom geeft dit artikel aan de vennootschap de bevoegdheid om, als Sabang ophoudt vrijhaven te zijn, van de verdere uitoefening van haar bedrijf af te zien en het erfpachtsrecht terug te geven. Een veranderde staat van zaken, als waarvan hier sprake is, mag de Regeering echter slechts in het leven roepen, als belangen van hooger orde haar daartoe nopen; met andere woorden, de vrijheid van handelen, die zij zich voorbehoudt en voorbehouden moet, mag geen middel zijn om de erfpachtster te dwingen om haar bedrijf op te geven. Van daar de bepaling in het derde lid, dat wanneer de Regeering tot zekere heffingen in de haven van Sabang mocht besluiten, die op de uitoefening van het bedrijf der erfpachtster rechtstreeks van invloed zijn, zij tot eene schadevergoeding gehouden is, die de erfpachtster in staat stelt om hare kolenprijzen te verminderen met een aan die nieuwe heffingen geëvenredigd bedrag, dan wel de uitwerking neutraliseert, die de heffing van rechten op steenkolen en andere brandstoffen tot voortbeweging van schepen, voor de uitoefening van het bedrijf der erfpachtster hebben zou.

Artt. 9 en 10. Deze artikelen regelen de bevoegdheid der Regeering, om aan de uitoefening van het erfpachtsrecht een einde te maken, binnen den termijn waarvoor het werd verleend. Hierbij zijn twee gevallen te onderscheiden: 1°. vervallenverklaring op grond van niet-nakoming van verplichtingen, die krachtens de overeenkomst op de erfpachtster rusten; 2°. terugnemen van het erfpachtsrecht door de Regeering om redenen van Staatsbelang, uitsluitend te harer beoordeeling. In het eerste geval, dat in artikel 9 geregeld is, zal de erfpachtster zich een aanzienlijke

korting moeten getroosten op de geschatte waarde hareralsdan aan de Regeering overgaande of terugkeerende bezittingen. In tweede geval, waarover art. 10 handelt, zal het daarentegen de Regeering zijn, die de consequenties te dragen heeft van den maatregel die zij neemt en die, hoezeer ook door redenen van Staatsbelang gerechtvaardigd, niettemin op een willekeurig verbreken van het overeengekomene neerkomt, waartegen althans eenig tegenwicht behoort gevonden te worden in de grootte van het geldelijk offer, dat er voor de Regeering mede gemoeid is; al mag dit aan den anderen kant niet zóo groot zijn, dat er voor teruggedeinsd zou moeten worden, als werkelijk redenen van Staatsbelang nopen om het wapen ter hand te nemen. Aan dezen tweeledigen eisch beantwoordt de in art. 10 getroffen regeling, die aan de vennootschap, naast de uitkeering der gereserveerde gelden, als minimum de terugbetaling verzekert van het gestorte en niet terugbetaalde aandeelkapitaal en als maximum eene uitkeering gelijkstaande aan het op den basis van een lagen rentestand gekapitaliseerde, over de voorafgaande drie boekjaren door aandeelhouders gemiddeld genoten dividend. In het veronderstelde geval namelijk is voor schattingen of voor inachtneming van formaliteiten of termijnen geen plaats; de Regeering moet het bedrijf overnemen zooals het op dat tijdstip is, door toewijding van alle eigendommen, bezittingen en rechten van de mede-contractante en aanvaarding van hare loopende verplichtingen op het oogenblik van ingrijpen. In verband hiermede zijn echter aan de vennootschap in het 4de lid van art. 10 eenige beperkingen met betrekking tot de uitoefening van haar bedrijf opgelegd, waarvan de opzettelijke niet-opvolging tot vervallenverklaring van het erfpachtsrecht, met de gevolgen van dien, leiden kan (vg. art. 9, 1ste lid, sub g), terwijl het 5de lid aan het Gouvernement de bevoegdheid verzekert, om zich, reeds vóórdat de betaling heeft plaats gehad, in het bezit te stellen van alles wat te Sabang en Poeloe Kelas aan de erfpachtster toebehoort.

Art. 11 kent aan de Regeering de bevoegdheid toe om in tijden van oorlog, of wanneer, naar het oordeel van den Gouverneur-Generaal, oorlogsgevaar dreigt, over alles wat tot de onderneming van de erfpachtster behoort te beschikken. Zij kan het aldus verkregene dan zelf gebruiken, dan wel het in veiligheid brengen of onbruikbaar maken. In navolging van hetgeen voor de spoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië geldt (*Indisch Staatsblad* 1904 n°. 431) is schadeaanspraak voor dit geval uitgesloten; doch wel zal de Regeering verplicht zijn om, als het gevaar geweken is, den vroegeren toestand zooveel doentlijk te herstellen, terwijl de erfpachtster, zoolang dit laatste niet het geval is, van het betalen van pacht wordt vrijgesteld.

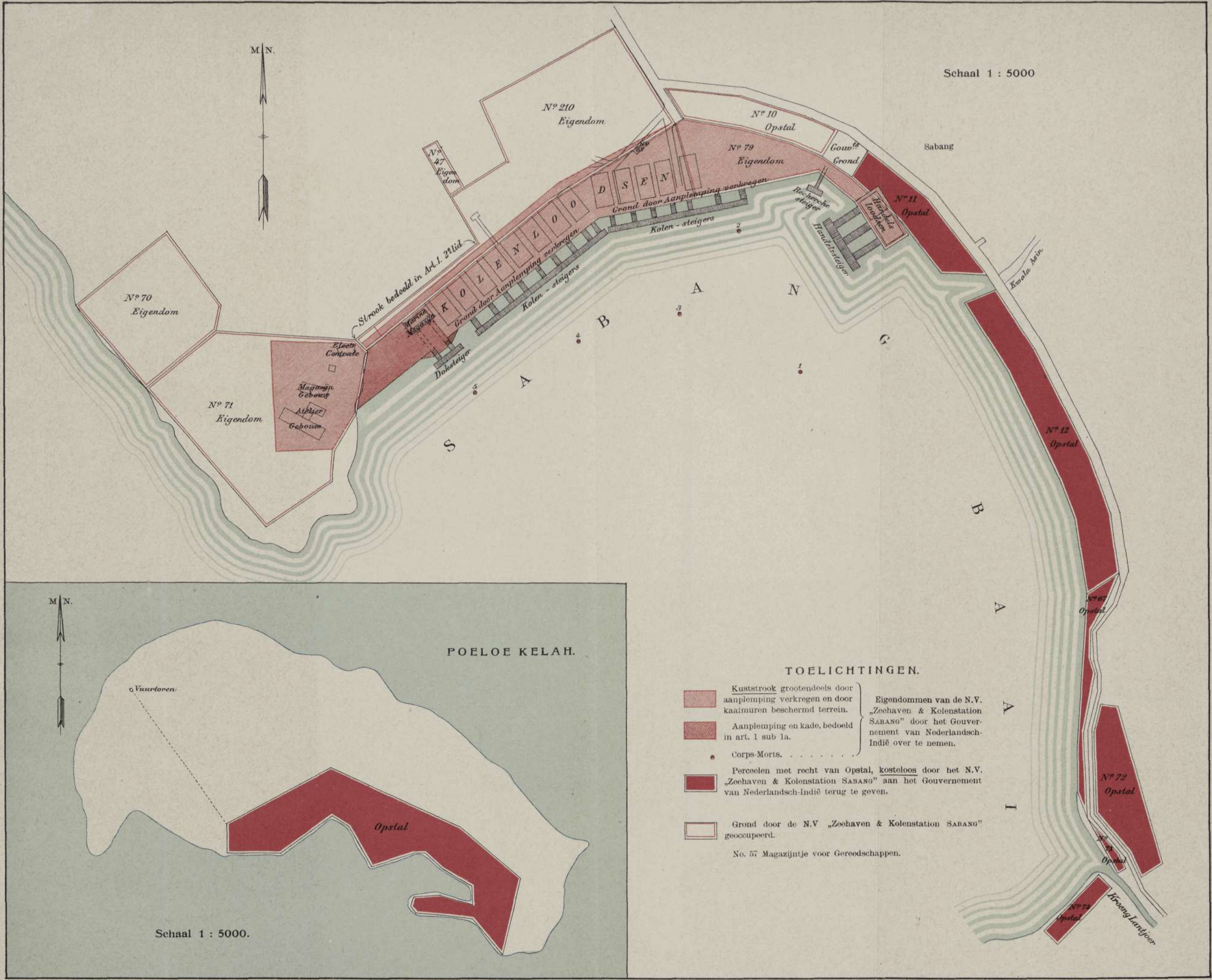
Art. 12 geeft de wijzigingen aan, die in de statuten der Naamlooze vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang” zullen moeten gebracht worden, om het behoud van het nationale karakter der vennootschap te verzekeren en aan de Regeering het noodige inzicht in den gang van zaken te Sabang te waarborgen, terwijl de verdere artikelen, naar het voorkomt, geene toelichting vereischen.

Het wetsontwerp.

In art. 3 van het wetsontwerp is het ten laste van het 1ste hoofdstuk der begroting te betalen bedrag tot f 1 200 000 af gerond, omdat, behalve de in het 1ste lid van art. 1 der overeenkomst genoemde sommen tot een gezamenlijk bedrag van f 1 148 633,98⁵, ook nog te betalen zal zijn de waarde van datgene, waarmede de te verkrijgen bezittingen vermeerderd of uitgebreid zijn tusschen den 1sten Januari 1908 en het tijdstip van overdracht der bezittingen aan het Gouvernement (art. 1, 3de lid).

Ten laste van het IIde hoofdstuk is enkel geraamd het in art. 5, 3de lid der overeenkomst genoemde bedrag van f 40 000,00 in de veronderstelling dat, aangezien de overeenkomst eerst in den loop van 1909 tot uitvoering zal kunnen komen, met die som ook het ingevolge art. 5, 1ste lid ten laste van het Gouvernement komende onderhoud der kaaimuren, steigers en corps morts, zal kunnen worden bekostigd.

De Minister van Koloniën,
IDENBURG.

Behoort bij de overeenkomst tusschen den Minister van Koloniën en de Naamlooze
 Vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang” dato 16 Maart 1909.

Naamlooze Vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang”
 G. C. QUARLES VAN UFFORD,
 Directeur.

De Minister van Koloniën,
 IDENBURG.